

**การศึกษาศักยภาพและมูลค่าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวต่อการสร้างรายได้ของ
จังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ และน่าน ในเขตภาคเหนือ**

ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ วราวุธ ฤกษ์วรารักษ์ พิระศักดิ์ ฉายประสาท
วศิน ปัญญาวุธตระกูล และพุทธพงษ์ สร้อยเพชรเกษม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการศึกษาอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการด้านการตลาดท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ และน่าน

ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาอุปทานและศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ แปลงปลูกทุเรียนหลงและหลินลับแล ลางสาด ลองกอง มังคุด มะไฟ กาแฟ อัญมณีล้ำแล จังหวัดอุดรดิตถ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว อุทยานแห่งชาติคลองตรอน อุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน วนอุทยานสักใหญ่ เชื้อนสิริกิติ์ และน้ำตกแม่พูล การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัฒนาลัยพระยาพิชัยดาบหัก วัดธรรมมาธิปไตย วัดพระยืนพุทธบาทยุคล วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ วัดท่าถ่าน บ่อเหล็กน้ำพี้ และเมืองลับแล

การศึกษาอุปทานและศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหม้อห้อมบ้านทุ่งโฮ้ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ได้แก่ แพะเมืองผี อุทยานแห่งชาติแม่ยม อุทยานแห่งชาติเวียงโกศัย บ่อน้ำพุร้อนแม่จอก อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง ภูเขาหินปะการัง ถ้ำเอราวัณ และน้ำตกห้วยโรง การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์เมืองแพร่ โกมลผ้าโบราณ อุทยานลิลิตพระลอ คุ่มเจ้าหลวง บ้านประทับใจ คุ่มวงศ์บุรี วัดศรีดอนคำ วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรีสามัคคีธรรม วัดพระนอน วัดแสง วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร วัดหลวง พระธาตุช่อแฮ วัดพระธาตุดอยเล็ง และวัดพระธาตุจอมแจ้ง

การศึกษาอุปทานและศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา สาหรัยไถ กลุ่มแม่บ้านเกษตรหนองบัว ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำ และส้มสีทอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนน่าน อุทยานแห่งชาติขุนสถาน อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน อุทยานแห่งชาตินันทบุรี อุทยานแห่งชาติแม่จริม อุทยานแห่งชาติศรีน่าน และดอยผาฮู้ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานบ้านพระเกิด วัดสวนตาล ประเพณีแข่งเรือ บ่อเกลือสินเธาว์ วัดภูมินทร์ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดหัวข่วง พระธาตุแช่แห้ง วัดพระธาตุเขาน้อย วัดศรีพันต้น วัดมิ่งเมือง วัดบุญยืน วัดหนองบัว หอศิลป์ม่าน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และกระซิบรักเมื่อน่าน

การวิเคราะห์ SWOT โดยผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักวิจัย พบว่า จังหวัดอุตรดิตถ์ จุดแข็ง (Strength) ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และธรรมชาติที่สวยงาม การคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ สินค้าที่ระลึกของจังหวัดอุตรดิตถ์ ยังไม่มีเอกลักษณ์และชื่อเสียงที่โดดเด่น/แตกต่างจากจังหวัดอื่น แหล่งท่องเที่ยวขาดจุดเด่นที่ชัดเจน ขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โอกาส (Opportunities) ได้แก่ นโยบายการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง สนับสนุนการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีกระแสนิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรภูคู้เพื่อการติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภัยคุกคาม (Threats) ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายของจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย

จังหวัดแพร่ จุดแข็ง (Strength) ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ ประชาชนมีความชำนาญในการผลิตผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าหม้อห้อม การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ การผลิตสุรากลั่นพื้นบ้าน การตีเหล็ก ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมโบราณสถานและแหล่งธรรมชาติที่บริสุทธิ์สวยงาม เป็นจุดเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง โดยมีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ สินค้าที่ระลึกของจังหวัดแพร่ยังไม่มีเอกลักษณ์และชื่อเสียงที่โดดเด่น/แตกต่างจากจังหวัดอื่น แหล่งท่องเที่ยวขาดจุดเด่นที่ชัดเจน ขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โอกาส (Opportunities) ได้แก่ นโยบายการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง สนับสนุนการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีกระแสนิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ความต้องการผลิตภัณฑ์จากไม้มีจำนวนมากและมีอย่างต่อเนื่อง ภัยคุกคาม (Threats) ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายของจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ น่าน สุโขทัย

จังหวัดน่าน จุดแข็ง (Strength) ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ที่สมบูรณ์หลากหลายเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำน่าน แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมจำนวนมาก ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสูง วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาที่ยังคงรักษาไว้ได้อย่างยั่งยืน จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก พื้นที่เป็นภูเขาเป็นส่วนใหญ่ การอพยพเคลื่อนย้ายของราษฎรวัยแรงงานเข้าเมืองหลวง โอกาส (Opportunities) ได้แก่ ชายแดนติดต่อกับต่างประเทศได้หลายช่องทาง ได้แก่ สปป. ลาว, เวียดนาม, และประเทศจีน นโยบายการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง สนับสนุนการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีกระแสนิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม ภัยคุกคาม (Threat) ได้แก่ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าสูง ความเจริญทางเศรษฐกิจของเมืองใหญ่ ข้างเคียงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรวัยแรงงาน

จากการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ และน่าน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวเป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 31-40 ปี และสถานะแต่งงานแล้ว อาชีพส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวทั้ง 3 จังหวัด คือ พนักงานบริษัท รายได้ของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยมากกว่า 20,000 บาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากภาคกลาง เดินทางมาเอง เลือกพักโรงแรมและบ้านญาติ แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาท่องเที่ยว 3 จังหวัด เพื่อมาพักผ่อนและท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้รับ มาจากญาติพี่น้องและผ่านพี

เส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ 3 เส้นทาง ประกอบด้วย วันเดียวเที่ยวล้นแล แอ่วล้นแล ผอวัฒนธรรมงามตา ชิมผลไม้เลิศรส (ท่องเที่ยวอุดรดิตถ์ 2 วัน 1 คืน) ชมโบราณสถาน เยือนวัดเก่า เล่าเรื่องเมืองท่าเหนือ (ท่องเที่ยวอุดรดิตถ์ 3 วัน 2 คืน) เส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ 3 เส้นทาง ประกอบด้วย วันเดียวเที่ยวแพร่ ท่องเที่ยวเมืองแพร่ 2 วัน 1 คืน ท่องเที่ยวเมืองแพร่ 3 วัน 2 คืน เส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดน่าน 3 เส้นทาง วันเดียวเที่ยวน่าน ท่องเที่ยวเมืองน่าน 2 วัน 1 คืน ท่องเที่ยวเมืองน่าน 3 วัน 2 คืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- การส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยวให้ผู้ประกอบการรายเล็ก
- การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ
- การพัฒนาสินค้า การบริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว
- การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น การสื่อสาร การบริการ การจัดการ การใช้ภาษาอังกฤษ
- หน่วยงานทะเบียนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์
- การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์ตลอดทั้งปี
- การควบคุมคุณภาพการบริการนักท่องเที่ยวให้เกิดมาตรฐาน และความปลอดภัย
- ส่งเสริมการตลาดเชิงรุก สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ
- การวิจัยด้านท่องเที่ยว ได้แก่ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การบริการ และการร้องเรียน

The Study of the Potential and Value of Tourism Products for Increasing Income at Uttaradit, Phrae, and Nan Provinces in the Lower Northern Part of Thailand

Praparsri Sripradit, Warawud Rurkwararuk, Peerasak Chaiprasart,
Wasin Panyawuttakun, and Puttapon Sroyapatkasam

Abstract

The aim of this study was to investigate the development of an action plan for tourism marketing and supply, and to investigate the tourism characteristics required for creating a policy based on a survey of demand.

The results indicated that in Uttaradit, agricultural tourism destinations include tropical fruit orchards such as durian, mangosteen, langsat, longan and coffee. Ecology tourism includes Phusoidao National Park, Khlongtron National Park, Nan River National Park, Sakyai Forest Park, Sirikit Dam, and Maepool Waterfall. Art and cultural tourism were Wat Phra Borom That Thung Yang Buddha's Relics temple, the Monument of Phrayaphichai, Thammathipatai temple, Phra Phutthabatyukhon temple, Phrafangsawangkhabori Muneenat Temple, Thatanon temple, Bo Leknamphi and Mueang Laplae.

In Phrae, Agricultural tourism sites included the Horticulture Research Centre Phrae, Mohom Community Enterprise, Ban Thunghong and Pheamerpee. Ecology tourism destinations were Maeyom National Park, Wiangkosai National park, Mae-jok Hot Springs, Doi Phaklong National Park, Mount Coral, Erawan Cave and Hoylong Waterfall. Art and cultural tourism events and locations were Songkran Festival, Komon Old Fabric Museum, Lilitphralo Cultural Park, Khum Chao Luang, Ban Patubjai, Khum Wongburi, Sridonkham temple, Phrathatsuthon Mongkhonkhirisamakkhitham temple, Pranon Temple, Salang temple, Phrabatmingmuang temple, Loung temple, Phrathatchohae, and Doileng temple.

In Nan, Agricultural tourism locales were Phuphayak Royal Uplands Agricultural Development Station, Phufa Development Center, Green algae(Kai), and Wang Phrai Si Thong Orange Orchard. Ecology tourism included places such as Khunnam National Park, Khunsathan National Park, Doi Phukha National Park, Thumsakern National Park, Nanthaburi National Park, Maecharim National Park, Sinan National Park, and Doiphachu. Art and cultural tourism destinations include Ban Phrakeid Museum, Suantan temple, traditional Nan boat racing, Phumin temple, Changkham Worawihan temple, HuaKuang temple, Phrathatchahe

temple, Phrathatkaonoi temple, Si Phanton temple, Mingmuang temple, Boonyeun temple, Nongbua temple, Nan Riverside Art Gallery, the National Museum, Boklua Salt Well, and Kasiblukmuangnan.

The SWOT analysis by the tourism businessmen and researchers found that in Uttaradit, the strengths were a unique culture and life style, a bounty of art, cultural interests, and natural resources, and convenient transportation via road and rail. The weaknesses were relatively unknown souvenirs, tourism places, and a lack of an appropriate tourism management system. The opportunities were the development policy of the Greater Mekong Sub region (GMS) in supporting commerce, investment and tourism with neighboring countries, increasing of economic, and cultural tourism via the gateway with Laos. The threats were the varieties of existing tourism products in neighboring provinces, such as Phitsanulok and Sukhothai.

In Phrae, the strengths were unique cultural customs and life style, expertise in making products from indigenous knowledge such as weaving, Mohom cotton fabric, furniture, local rice whiskey, as well as convenient transportation access via road, rail and air. The weaknesses were the same as for Uttaradit. Opportunities were through the development policy of the Greater Mekong Sub region (GMS) in supporting commerce, investment and tourism with neighboring countries, and increase of economic, conservative and cultural tourism. The threats were in the varieties of tourism products available in neighboring provinces, such as Nan and Sukhothai.

In Nan, the strengths were the biodiversity of forest and natural resources, ample agricultural tourism sites, as well as historical, art and cultural tourism, strong support from local government, strong stakeholder collaboration in tourism planning and development, unique and conservative customs and cultural in the Northern part of Thailand. The weaknesses were limited transportation via road due to mountainous terrain, and migration to big cities. The opportunities were the gateway to neighboring countries such as Laos, China and Vietnam; the development policy of the Greater Mekong Sub region (GMS) for supporting the commerce, investment and tourism with neighboring countries; and increasing economic, conservative, and cultural tourism. Threats resulted from forest cutting and young age migration, due to economic growth and development in big cities.

The survey on the attitude of tourists to Uttaradit, Phrae and Nan found that most tourists were male, 31-40 years old, married, company employee, salary of them more than 20,000 baht/month, a central habitat, driving own vehicle while staying at hotels and relative

accommodations, a preference for natural and historical tourism along with relaxation and general travel purposes, and receiving tourism information through relatives and brochures.

Policy recommendations were created through stake holder collaboration with tourism management, investment support from SME, sustainable tourism development, infrastructure development for foreigner and Thai tourists, service and souvenir development for tourism, human resource development for tourism, tourist business and guide registration offices in this region, year-round tourism promotion, tourism quality and standards, aggressive marketing and branding strategies, and tourism research such as tourist behavior, tourist attitude, tourism marketing, tourism promotion, hospitality service and tourism management.